

Cahiliye Toplumundan Günümüze
Hız. Muhammed

(SEMPOZYUM TEBLİĞ VE MÜZAKERELERİ)

13-15 Nisan 2007 / KONYA

Fecr Yayınları: 102

Redaksiyon: Ahmet YAMAN

Mizanpaj: CİNAS

Kapak: CİNAS

Baskı, Kapak Baskı: KALKAN MATBAACILIK

Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler

Tel: 3419234-3421656 Ankara

1. Baskı: Eylül'07

ISBN: 978-975-6004-34-0

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Mustafa DEMİREL (Genel Koordinatör)

Prof.Dr. Ahmet YAMAN (Başkan)

Doç.Dr. M.Bahaüddin VAROL

Taceddin NÜKTE

M. Savaş SAKLAN

Halil ÖZYEŞİL

Mustafa ÖZKAYA

Ramazan AY

İbrahim AFACAN

Mehmet KARABAĞ

Zafer GÖK

Bayram MAVİ

Yahya KÜÇÜKDEMİRÇİ

Halit TEKİN

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı İşhanı No: 2 Kat: 5 Ulus/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr – e-mail: fcr@fcr.com.tr

İNSANLIĞIN MODEL İHTİYACI VE HZ.PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİ ÜZERİNE

Doç. Dr. Celaledin VATANDAŞ*

Ey iman edenler! Sizi yaşatacak şeylere çağırdığı zaman Allah ve Rasûlünün çağrısına koşun! (Enfal, 24). (O Peygamber ki) insanlara iyiliği emredip, kötülüğü yasaklar. Temiz ve hoş şeyleri kendilerine helâl, murdar ve kötü şeyleri de haram kılar. Sırtlarından ağır yükleri indirir, üzerlerindeki bağları ve zincirleri kırıp atar (A'raf, 157).

I.

Bilgi insan için önemlidir. İnsan, her şeyden önce biyolojik varlığına uygun olan ve olmayan şartları bilmek ve buna göre varlığını devam ettirmek ister. Fakat insan sadece biyolojik varlığı için değil, başka şeyler için de bilgiye ihtiyaç hisseder. Örneğin, psikolojik dünyasını dengede tutacak, kişiliğini her türlü olumsuz etkilerden koruyacak imkân ve şartları bilmek ister. Toplumun bir üyesi sıfatıyla da diğer insanlarla olan her türlü ilişkisini en uygun, en güzel, en doğru biçimde ve şartlarda sürdürmek ister. Bunların yanı sıra, insan, düşünen, inanan, soran ve sorgulayan, varlığının nedenini ve amacını bilmek isteyen, geçmiş ile geleceği arasında irtibat kuran bir varlıktır. Bu konularda da bilgi sahibi olmak, yine bu alanlarda açığa çıkan problemlerini çözmek, durumunu anlamak, gidişatını doğru kılmak ister. Kişiliğini, karakterini en güzel, en doğru şekilde inşa etmek ister. Tüm bunlar için de bilgiye muhtaçtır.

Geçmişe dönüp bakıldığında kolaylıkla anlaşılır ki, insanlığın bilgi edinmeyle ilgili serüveni çok uzun ve karmaşıktır. İnsanlık, ihtiyacını hissettiği bilgiyi çok değişik kaynaklardan edinmiş ve her bir insan seçtiği kaynaktan aldığı bilgilere göre hayatını inşa etmiş, kişiliğini oluşturmuş, inanç ve düşüncesini şekillendirmiştir. Fakat yaşanan tecrübeler göstermiştir ki, her bilgi doğru değildir; her bilgi amaca hiz-

* Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi Bölümü. cvatandas@yahoo.com

met etmemektedir. Zira bilginin iç tutarlılığa sahip olması, mantığa uygun olması onu doğru kılmaya yetmemektedir. Her bilgi doğru olmadığı için de, insanlar oldukça farklı şeylere inanmış, farklı özelliklere sahip olmuş ve çok değişik hayat tarzları edinmişlerdir. Bu nedenle bazıları mutlu olurken, bazıları mutsuz olmuş; bazıları bilgisinden ve hayatının gidişatından eminken, diğer bazıları kuşku içinde kıvranmış; bazıları sorumlu ve geleceği düşünen bir hayat sürerken, diğer bazıları sorumsuzca yaşamış; bazıları işlerinin ve hayatlarının sonunda huzura erişirken, diğer bazıları ise pişmanlık duymuştur. Anlaşılan odur ki, önemli olan mutlak anlamda doğru bilgiye sahip olmaktır. Görece doğru olan veya doğru olduğu varsayılan bilgiler insanın temel "*insanî*" problemlerini çözememiş veya çözüyor görünümü altında sonu pişmanlık olan aldanişlara sürüklemiştir.

II.

Bilgi önemlidir, ancak bilginin doğru olması daha da önemlidir. Doğru bilginin doğru bir modele sahip olması ise çok daha önemlidir. Çünkü salt doğru bilgi, doğru inancın, doğru düşüncenin ve doğru hayat tarzının teminatı olmaya yetmemektedir. İnsanlar, bireysel farklılıkları nedeniyle, doğru bile olsa, bilgiyi farklı şekillerde algılayabilmekte ve farklı şekillerde uygulayabilmektedirler. Zira herkesin düşünme ve anlama kapasitesi, zihinsel yetenekleri, algılama imkân ve şartları birbirinden farklıdır. Bu nedenle, insanın "*Niçin var oldum?*", "*Sorumlu bir varlık mıyım, eğer sorumluyum söz konusu sorumluluğum kime karşı ve nelerle ilgili?*" gibi temel "*insanî*" sorularına doğru cevaplar bulabilmesi, problemlerini doğru şekilde çözebilmesi ve hayatını doğru şekilde inşa edebilmesi için, doğru bilginin yanı sıra, o bilginin doğru modeline de ihtiyacı vardır. Eğer doğru bilginin doğru modeli yoksa, yanlış gidişata, yanlış tutum ve tavırlara, yanlış inanç ve düşüncelere sahip olmak işten bile değildir.

III.

Yaratılış amacına uygun olabilmek, hayatı doğru inşa edebilmek için, doğru bilgiyi temsil eden doğru modele ihtiyaç vardır. Kişi, örnek aldığı modeliyle anlam ve değer kazanır; örnek aldığı modeline göre şekillenir. Model, kişiliğin, inancın, hayat tarzının uygulamadaki en güçlü referansıdır. Böyle olduğu içindir ki, bir insanı tanımak ve değerlendirmek için modelini bilmek yeterli olabilmektedir.

Her insan, varlığını anlamlandırırken, hayat tarzını inşa ederken, düşüncesini ve inancını oluştururken kendisine örnek alacağı model arar. Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde modelini de bulur. Fakat insanın bütün özellikleri dikkate alınarak ifade edilecek olursa, çoğu zaman

çok boyutlu hayatın her bir alanı ve konusu için farklı model bulunmakta ve onlar gibi olunmaya çalışılmaktadır. Bu ise önemli bir probleme neden olmaktadır. Farklı modellere uymak, kişinin psikolojik dünyasında, hayat tarzında açığa çıkan çatışmalara, garipliklere, problemlere yol açmaktadır. Bunu aşabilmenin veya problemi küçültebilmenin tek yolu ise mümkün olduğunca en kapsamlı modele sahip olmaktan geçmektedir. Mümkün olduğunca doğru bilgiyi temsil eden en kapsamlı modeli bulmak gerekmektedir. İşin veya hayatın sonunda pişman olmamak, pişmanlıktan elleri ısırmamak, *"eyvah ben ne yaptım"* dememek için bu zorunludur.

IV.

Bilginin kaynağı, niteliği, aracı konusunda yapılmış ve çoğu kesimde halâ devam eden felsefî tartışmalara girmeden ifade edilecek olursa, bir Müslüman için *"doğru bilgi"* vahyin bilgisidir. İnsanlığın *"doğru bilgi"*yi bulma serüveninde amaca ulaşanlar, söz konusu bilgiyi bulan ve gereklerine *"teslim"* olanlardır; yani Müslümanlardır. Elbette ki bu büyük bir imkândır. Ancak açıkladığımız nedenlerden dolayı bu imkân çoğu zaman tek başına yetersiz kalmaktadır. Hayatı en doğru şekilde inşa edebilmek, kişilik ve karakteri en güzel şekilde oluşturabilmek için doğru bir modele de ihtiyaç vardır. Bu durumda, doğru bilgiye ulaşmışlar için cevabı aranacak soru şudur: *"En doğru ve en kapsamlı model kimdir?"* Elbette ki bir Müslüman için kötülük önderi ve sembolü İblis veya yandaşları model olamaz. Fakat, ya bir melek? Bir melek Müslümanın örnek alacağı model olabilir mi? Genel olarak bir insanın, özel olarak da bir Müslümanın örnek alacağı model melek de olamaz. Çünkü melek, her insanda olduğu gibi, nefsinin yanlış/kötü fısıltılarını duyup duran bir varlık değil. Duygularıyla aklı arasında savaş vermiyor. Biyolojik, psikolojik, toplumsal; maddî, manevî ihtiyaçlarla kuşatılmış değil; acıkmıyor, susamıyor, hastalanmıyor, mal-mülk, makam-rütbe, iyi bir gelecek, itibarlı bir iş özlemi taşıyor. Eşiyle, çocuğuyla, akrabasıyla, arkadaşıyla, komşusuyla arasında problemler çıkmıyor; ihanete uğramıyor, aldatılmıyor, oyuna getirilmiyor, küsmüyor, çekişmiyor. Çocuklarının, yakınlarının eksikleriyle, yanlışlarıyla uğraşmak ve onları cehennem yolcusu olmaktan alıkoymak için çaba sarf etmek zorunda kalmıyor; bu konularda herhangi bir endişe taşıyor. Geçimini sağlamak için çalışmak zorunda değil; arzu ve tutkularıyla, ilkeleri arasında sıkışıp kalmıyor. İnancından dolayı hesaba çekilmiyor. *"Niçin böyle yaşıyorsun?"* diye sorgulanmıyor. Hesap gününün korku ve umudunu taşıyor. Sormuyor, sorulmuyor; sorgulamıyor, sorgulanmıyor...

Bir melek; insanın modeli olamaz; çünkü onun önünde tek yol var. Onun yolu sadece "*esenlik yurduna*" giden bir yol. İnsan önünde ise iki yol var; biri ebedî azaba, diğeri ise ebedî saadete uzanıyor. İnsan bu iki yoldan birisinin seçmek zorunda. Her iki yol da yolcusunu kendisine çağırıp duruyor; insan bir o yana meylediyor, bir bu yana.

O halde bir insanın modeli yine bir insan olmalı. Model de, kendisini örnek alacak kişi gibi zaafllara, endişelere, korkulara, ihtiyaçlara, özlemlere sahip veya bunları bilen birisi olmalı. Tüm bunlara sahip olan, ama hiç birisinin olumsuz etkilerine, baştan çıkarıcı davetlerine boyun eğmeyen; boyun eğmemenin yolunu ve yöntemini bilen ve uygulayan birisi olmalı.

Bir insanın modeli yine bir insan olmalı, fakat o herhangi bir insan değil, kusursuz bir insan olmalı. O doğru yolu bilen, yanlış yolun çağrılarına kanmamanın yöntemine sahip olan, yanlış yoldan uzak kalmanın iradesini kendisinde bulunduran birisi olmalı. Dolayısıyla onda görülen, duyulan her şey, örnek almayı gerektirecek kadar doğru, iyi ve güzel olmalı.

O bir melek olmamalı, ama melekleri bile imrendiren bir mükemmelliğe sahip olmalı.

Var mı böyle birisi? Var! Onun ismi Nuh'tur, Hud'dur, Salih'tir, İbrahim'dir, Musa'dır, İsa'dır ve özellikle de Muhammed'dir (s.a.).

V.

İnsanlığı cehaletin, kötülüğün, yanlışlığın, ahlaksızlığın, zulmün ve daha nicelerinin karanlıklardan aydınlığa çıkarmak amacıyla olan İslâm, insanlara sadece bilgi paketi olarak sunulmadı. O en mükemmel modeli ile insanlığa sunuldu. Yüce Allah, kullarına ihtiyaçları olan ve kendi imkânlarıyla ulaşmaları mümkün olmayan bilgiyi verme lütfunun yanı sıra, bir lütufta daha bulundu ve o doğru bilgiyi hayata aktaracak, o bilgi ile problemlerin çözüm yöntemini gösterecek modeli de gösterdi/gönderdi.

İlahî iradenin insanlığa sunduğu model, peygamberdir. Peygamberlerin sonuncusu ve model oluşunu sağlayan her türlü özelliği ayrıntılı olarak bilinen şahsiyet ise Hz Muhammed (s.a.)'dir. Allah onu doğru bilgi ile, mutlak anlamda doğru bilginin tek tarzı vahiy ile eğitti, yetiştirdi ve insanlığın zirvesi kıldı. Böylelikle, yüce Allah, vahyin değiştirici, mükemmelleştirici etkisini öncelikle elçisinin üzerinde gösterdi. Kur'ân, elçisini "*büyük bir ahlâk üzerinde*" (Kalem, 4) olan bir şahsiyet yaptı, onda insanlar için örnek alınacak "*en güzel*" (Ahzâb

21) özellikler inşa etti. Onun büyüklüğü ve güzelliği, dost-düşman herkesin tasdik ettiği bir özellik oldu. Eşi Hz Aişe'nin tanımlamasıyla "O'nun ahlâkı Kur'ân"¹ oldu.

Onun mükemmel, kusursuz, en güzel, en doğru model oluşunu sadece onu gönderen yüce Allah veya sevenleri değil, onun en katı, en acımasız düşmanları bile kabul etmek zorunda kaldılar. Onlar, aralarında yaşadığı için çok yakından tanıdıkları o büyük şahsiyeti, o insanlık zirvesini tüm düşmanlıklarına rağmen övmekten başka bir şey yapmadılar, yapamadılar. Zihinlerini, kapkara kalplerini ne kadar zorlarsa zorlasınlar onun hakkında hayırdan başka bir şey söyleyemediler. Hiçbir kötü huyu, davranışı, tutumu onun sıfatları arasında sayamadılar. Onu "Emin" olarak anmaktan kendilerini alamadılar. Şöyle ki; Şam'da bulunan Bizans imparatoru Heraklyus, Rasûlullah'ın İslâm'a davet mektubu kendisine ulaşınca, mektubun sahibi hakkında bilgi edinmek ister. Şam'da bulunan ve Muhammed'i (s.a.) tanıyan kimselerin kendisine getirilmesini ister. O sıra İslâm'ın bağnaz düşmanı Ebû Süfyan, ticarî faaliyetleri nedeniyle Şam'dadır. Ebû Süfyan, görevliler tarafından Heraklyus'un huzuruna çıkarılır. Kral kendisine Muhammed'in nasıl birisi olduğunu, yalancı olup-olmadığını sorar. Ebû Süfyan bir süre ne diyeceğini düşünür, fakat kendisine düşman edindiği şahsiyet öylesine mükemmel birisidir ki yalan söyleyemez. "Onun hiç yalanını işitmedik" der ve hakkında olumlu, övücü sözler söylemek zorunda kalır.² Çünkü yalan söylemesi durumunda bunun en kısa zamanda açığa çıkacağını bilmektedir.

VI.

Dostlarının yanı sıra, düşmanlarının da tanıklığıyla biliyoruz ki, insanlık için en doğru ve en kapsamlı model Hz Peygamber (s.a.)'dir. Ancak, maalesef, çoğu kimseler, onu kendileri için örnek alınacak model olarak görmekten kaçındılar. Bir kısmı yanlış gidişatının geçici kazançlarına kanarak onu reddederken; bazıları ise akılsızlığından, inadından, kötülük timsali karakterinden, kıskançlığından etkilenerek onu model olarak görmekten kaçındı ve ona uymayı reddetti. Bunlar, böyle yaparak hakikatı örten (kâfir), hakikatı yanlışlarla bulandıran (müşrik) oldular. Önlerindeki iki yoldan ebedî azaba uzanan yolun yolcusu olmayı seçtiler. Bu tutum ve tavırlarının gerekçesi olarak da, onun bir insan oluşunu gösterdiler. Eğer yüce Allah kendilerine bir model sunmuş olsaydı, bunun ancak bir melek olabileceğini iddia et-

¹ Müslim, *Müsafirin* 139; Ebû Davud, *Tatavvu* 26; İbn Hanbel, *Müsned* 6/54,91,163,188.

² Buharî, *Bedu'l Vahy* 6; Müslim, *Cihad* 74; İbn Hanbel, *Müsned* 1/262.

tiler. Modelin kendileri gibi bir insan oluşunu kabullenmek istemediler. "Bu ne biçim peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşılıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı!" (Furkan,7) "Bir insan mı bize yol gösterecek" (Teğâbûn,6) dediler.

Ancak ne garip bir durumdur ki, bazıları da ona inandığını, ona itaat ettiğini, önündeki yollardan ebedi saadete uzanan yolun yolcusu olmayı istediklerini söylemelerine rağmen, onu model olarak görmekten bilerek veya bilmeyerek kaçındılar. Bunlar kendilerini samimi bir şekilde, içten gelerek "Müslüman" olarak nitelediler, ama Müslümanlıklarının yegâne modeline uymaktan ısrarla uzak durdular. Bunu ise onu kutsayarak yaptılar. Kutsayarak, onu insan kategorisinden başka bir kategoriye taşıdılar ve Allah'ın insanlar arasından seçtiği, eğiterek mükemmel kıldığı o elçiyi model almamalarının gerekçesini hazırladılar. Onu bazen meleklerin düzeyinde ve hatta bazen de yüce Allah'ın yanında yer alan özel ve tek bir varlık olarak görme eğilimine sahip oldular. "Biz kim, O kim?" biçimindeki sözlerine yansıyan bir ayrımla, modellerini onda değil, kendilerince model olduğuna inandıkları başka yerlerde, başka şahıslarda aradılar.

Böylelikle bu iki kesim, çıkış noktaları farklı olmasına karşılık, aynı noktaya varan bir yaklaşımın mensubu oldular. Kâfirler/müşrikler onu melek olmadığı için model olarak görmekten kaçınırlarken, bazı "Müslümanlar" ise onu kutsayarak örnek almaktan uzaklaştılar.

VII.

Hız Musa'nın insanlığa gösterdiği esenlik yolunu gizleyen veya kapatanlar, Hız Musa'nın taraftarı olduğunu söyleyenlerdir. Hız İsa'nın insanlığa sunduğu hakikati çarpıtanlar, onun gösterdiği esenlik yolunu ebedî azabın yoluna dönüştürenler, onu "sevdiğini" söyleyenlerdir. Örnekleri daha da artırmak mümkün. Bunlar gösteriyor ki, esenlik yurdunun rehberleri, dosdoğru hayat tarzının ve kişiliğin modelleri "sevenlerinden" gördükleri kötülüğü düşmanlarından görmemişlerdir. Bir peygamberin yolunu, esenlik yolunun kapatılmasını, o yolun düşmanlarından çok, cahil sevenleri gerçekleştirmiştir. Aynen, Hız Muhammed (s.a.)'in bir kısım "seven"lerinde olduğu gibi. Bundan dolayıdır ki, küçük bir araştırmayla dahi, insanlığın zirvesi ve en mükemmel modeli Hız Peygamberi örnek olmaktan çıkararak veya örnek olarak görmekten alıkoyan yığınla sahte, saçma bilgiye ulaşmak mümkün olmaktadır. Maalesef "Müslüman" kitlelerin zihinleri ve ellerindeki birçok kitap bu tür "bilgi"lerle doludur.

Hz Peygamber'i insan kabul etmeyi, onu yanlışlıkların içerisinde bocalayan, ne yapacağını bilmeyen, günahlara batmış, eline, diline, beline sahip olamayan bir "insan" konumuna düşürmeye neden olduğundan korkanlar, bu korkularını bir başka yanlışlıkla gidermeyi tercih ettiler ve onu kutsadılar. Kutsayarak onu insanlık katından sürgün ettiler; meleklerin arasına kattılar. Hatta bazıları bu işte o kadar ileri gitti ki, onu sadece peygamber olduğu dönemle değil, peygamberlik öncesi dönemle de olağanüstü, insanüstü, kutsal bir varlık düzeyine çıkardılar ve çıkarıyorlar. Onun doğumunu, bebekliğini, çocukluğunu, gençliğini yığınla garip ve olağanüstü olaylarla süslediler ve süslüyorlar. Daha da kötüsü, onu övmek, yüceltmek isterken, Allah'ı aşağıladılar ve aşağılıyorlar. Allah'ı beşerleştirirlerken, elçisini ilahîleştirdiler ve ilahîleştiriyorlar. Bunu ise sahabîlerin, müminlerin annelerinin isimlerini yanlışlarına alet ederek, o şahsiyetleri sahte haberlerine kaynak kılarak, tarihsel gerçekleri çarpıtarak yaptılar. Şu örneklerde olduğu üzere:

"Aişe der ki: Peygamber tuvalete çıktığı zaman, onun hemen ardından ben de giderdim ve geride bir şey göremezdim. Yalnızca burnuma güzel bir koku gelirdi. Bunun sebebinin kendisine sorduğumda şöyle dedi: "Sen bilmez misin ki yeryüzü peygamberlerden çıkan atıkları yutar. Onlardan hiçbir şey görülmez."³

"Hz Peygamberin gölgesi yoktu, yere düşmezdi... üzerine sinekler konmazdı."⁴

"Hz Peygamber dedi ki: 'Cebrail bana bir tencereyle geldi. On dan yedim; bunun üzerine bana kırk erkek gücü (cinsel güç) verildi."⁵

"Hz Abbas Müslüman olma nedenini Rasûlullah'a şöyle açıkladı: 'Ya Rasûlallah! Senin peygamberliğini ispatlayan bir delil, İslâm'a girmeme sebep oldu. O nedir bilir misin? Sen daha beşikteyken Aya parmağınla işaret ederek anlaşılmasız şeyler söyledin. Ay ise senin parmağınla kendisine gösterdiğin tarafa meylederdi' Bunun üzerine Rasûlullah dedi ki, 'Ben Ay ile konuşuyordum. O da benimle konuşuyor ve ağlamamam için beni avutuyordu.'⁶

"Rasûlullah sütannesinin yanında kaldığı sıralarda, konuşmayı ilk öğrendiği dönemde söylediği ilk söz "Allahu Ekber" veya "Lâ ilahe il-

³ Kadı İyad, *eş-Şifâ bi-Ta'rîf Hukukî'l Mustafa*, Beyrut, 1988, 1/63.

⁴ Kadı İyad, *eş-Şifâ*, 1/67,68.

⁵ Tuleydî, *Tehzîbu'l Hasâisi'n-Nebeviyyeti'l-Kübra*, Beyrut, 1989, s. 15.

⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihaye*, (Büyük İslâm Tarihi), İstanbul, 1994, 2/418.

*lallah" idi. Konuşmayı öğrendikten sonra her işe besmele çekerek başladı, her şeye besmele çekerek dokundu."*⁷

*"Muhammed sallallahu aleyhi vessellem ruhu ve bedeniyle her yerde, her mecliste hazır bulunur. Yerde ve gökte dilediği zaman tasarruf eder ve dolaşır. Öldükten sonra da öldükten önceki haliyledir."*⁸

*"Sahabeden birisi anlattı: "Bir gün Rasûlullah güzel kokulu nefesi ve apaçık bir yüzle yanımıza geldi. Sebebini sorduk, o da dedi ki; "Rabbim bu gece en güzel surette yanıma geldi ve "Ey Muhammed!" dedi. Ben de "Başım, gözüm üstüne, buyur ya Rab!" dedim. Buyurdu ki: "Mele-i alâ neden birbiriyle çekişiyor, biliyor musun?" "Bilmiyorum" dedim. Elini iki kürek kemiğim arasına koydu, onun serinliğini göğüslerimde hissettim. Bunun üzerine göklerde yerde olan her şey bana tecelli etti."*⁹

VIII.

Hz Peygamber vefat edince, üzüntüsünden doğru düşünemez hale gelen, şoka giren Hz Ömer, gerçeği kabullenmekten kaçındı. Acı gerçeği duymamak için çevresindeki Müslümanları *"Kim Muhammed öldü derse onu öldürürüm"* diyerek tehdit etti. Hz Ebû Bekir, Müslümanların üzüntüsünün had safhada olduğu o anda, tüm üzüntüsüne rağmen hâlâ doğru düşünebilen birisiydi. Hz Ebû Bekir, Ömer'i susturarak Müslümanlara gerçeği hatırlattı: *"Ey insanlar! Eğer Muhammed'e tapıyorsanız bilin ki Muhammed öldü. Ama her kim Allah'a tapıyorsa bilsin ki Allah ölmez"*. Sonra da şu ayeti okudu: *"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır"* (Al-i İmran, 144).¹⁰

Elbette ki Hz Ömer'in yanlış tavrı geçici bir durumdu; aşırı üzüntünün ürünüydü. Böyle olduğu içindir ki, Hz Ebû Bekir'in gerçeği hatırlatması üzerine boynunu eğdi ve acısını kalbine gömdü. Fakat sonradan gelenler bu işi bilerek veya cehaletleri nedeniyle bilmeden sürekli olarak yaptılar. İnançlarını ve hayatlarını bu kendi uydurdukları yanlışların üzerine inşa ettiler. Rasûlün modelliğini kendilerince iptal ederek, *"Modeli (şeyhi) olmayanın modeli Şeytandır"* deyip, Rasûl

⁷ Halebî, *İnsanü'l Uyûn* (es-Sîretü'l Halebiyye), Beyrut, t.s., 1/15.

⁸ Abdülkerim el-Cîlî, *el-İnsanü'l Kâmil*, Kahire, 1316, 2/46.

⁹ Süyutî, *el-Hasâisu'l Kübra*, Beyrut, 1985, 2/88.

¹⁰ Buharî, *Fedâilu's-Sahabe* 5; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 5/415.

dikkate alındığında doğru olan bu sözle yanlış işler yaptılar, kendilerine nice şeytanları model olarak seçtiler.

IX.

Kur'ân'ın bildirdiği üzere, Peygamberlerin reddedilme nedenlerinden en önemlisini "melek" olmamaları oluşturmuştur: Kâfirler/müşrikler, kendilerine gönderilen peygamberin beşerliliğini inkârlarının gerekçesi kılmışlardır. Fakat onların bu tavırlarına rağmen o kutlu elçiler "Biz de sizin gibi bir insanız" (İbrahim,11) diyerek hakikati ilan etmekten çekinmemişlerdir: İnkarcıların anlamsız beklentilerini "Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten, peygamber olarak bir melek gönderirdik" (İsra, 95) ayetiyle cevaplayan Yüce Allah, elçisinin kalbini yatıştırmak için de "(Rasûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı..." (Furkan, 20) evrensel gerçeğini bildirmiştir. Ayrıca, insanların peygamberin insan olduğunu unutmamaları, unutarak yanlışla sapmamaları için, Müslümanlığın anahtarı olan kelime-i tevhitte peygamberin insan oluşu özellikle vurgulanmıştır.

Pek tabidir ki Hz Peygamber bir insandı ve insanlar hakikati kabul etmiyor, hakikati reddederek azaba gidiyorlar diye "üzülür", üzüntüsünden neredeyse "kendisini mahvederdi" (Kehf, 6). Kâfir zorbaların Müslümanlara yönelik oyun ve tuzaklarından dolayı "endişe" ederdi (Nahl, 127). Müslümanların sıkıntıları, uğradıkları zahmetler kendisine ağır gelir "incinir" ve "üzülürdü" (Tevbe, 28).

Bir hakikat elçisi ve hakikatin insanlar için en güzel modeli olan Hz Peygamber, kendisinin bir insan olduğunu her fırsatta vurgulamıştır. Müslümanları, Hz İsa'ya bağlandıklarını söyleyenlerin hatalarına düşmemeleri konusunda uyarılmış ve "Hristiyanların İsa'yı övdüğü gibi siz de beni övmeyin. Ben Allah'ın kuluyum. Benim için Allah'ın kulu ve rasûlü deyin" ¹¹ demiştir. Bunu ise çoğu zaman değişik ifadelerle tekrarlamıştır. Şu örneklerde olduğu üzere:

Hız Peygamber, yüceltme zihniyetinin kolaylıkla kutsamaya dönüşeceğini bildiği için, kendisine "Ey yeryüzünün en hayırlısı" diyen kişiye "O dediğin İbrahim'dir" ¹² karşılığını vererek, o övgüyü bir başka salih şahsiyete yönlendirmiştir.

Kendisini Hz Musa ile karşılaştıran ve "Allah'ın insanlar arasından seçip en üstün kıldığı kişi Muhammed'dir" diyene karşı, "Beni Mu-

¹¹ Buharî, *Enbiya* 48; Ebû Davud, *Rikâk* 68; İbn Hanbel, *Müsned* 1/23.

¹² Müslim, *Fedâil* 150.

sa'ya karşı üstün tutmayın. İnsanlar kıyamet günü bayılacaklar, ben de onlarla birlikte bayılacağım. Ayıldığımda Musa'yı arşa sıkı sıkıya tutmuş bir vaziyette göreceğim. Bilmiyorum; o da bayılıp benden önce mi ayılacak, yoksa Allah onu bundan istisna mı tutacak" ¹³ cevabını vermiştir.

Bir gün kendisine insanların en üstünü kim diye soranlar olur. "En müttakîler" cevabını verir. Soruyu soranlar asıl istedikleri cevabı duymadıkları için "Biz bunu sormuyoruz" diyerek sorularını tekrarlarlar. Bu sefer "Yusuf" der ve devam eder "O Allah'ın dostunun oğludur. Allah'ın peygamberinin oğludur. Allah'ın peygamberidir". İstedikleri cevabı alamayanlar "Biz bunu da sormamıştık" diyerek sorularını tekrarlarlar. Bu sefer şu cevabı verir: "Bana Arap kavminden mi soruyorsunuz? Onların Câhiliye döneminde hayırlı olanları, eğer gidişatlarını sağlam kılmışlarsa, Allah'a teslimiyet döneminde de en hayırlılardır." ¹⁴ Böylelikle, kendisiyle ilgili gelişecek olan potansiyel kutsama zihniyetinin önünü kesmeye, kendisini "Kâinatın efendisi" kılacak zihniyeti engellemeye çalışır.

O, bir insan olduğunu her fırsatta ifade etmiştir. Dualarında dahi insan oluşunu dile getirmiştir. Bir seferinde "Allah'ım! Ben bir insanım. Herhangi bir kimseye lanet etmiş, kötü söz söylemiş, ya da el kaldırırsam, onu o kişi için bir dua, bir bağış, Kıyamet Günü kendisiyle sana yaklaşacağı bir araç kıl." ¹⁵ diye dua etmiştir. Yine çoğu zaman, değişik vesilelerle, insan olmanın getirdiği eksikliklerin kendisinde de bulunduğunu veya bulunacağını belirtmiştir: "Vahiyden size söylediklerimi alın. Eğer kendi görüşümü bildirirsem bilin ki ben ancak bir insanım; isabet de ederim, hata da." ¹⁶ "Ben bir insanım. Bazen aralarındaki problemi çözmek için bana davacılar geliyor. Ben onları dinliyor ve kararımı dinlediklerime göre veriyorum. Ama birisi derdini iyi anlatırken diğeri anlatamıyor olabilir. Bu nedenle de ben yanlış karar vermiş olabilirim. Böyle bir hata yapar da her kime bir Müslüman kardeşinin hakkını verirsem, o ancak ateştir: onu isterse alsın isterse geri versin." ¹⁷ Sahabîler ise onun insan oluşunun getirdiği bazı yanlışlık veya eksikliklere şahit olduklarında hakikati bilen kimseler olarak şaşırılmazlar. Şu rivayette olduğu gibi: "Rasûlullah'la birlikte namaz kılıyorduk. Namazda bir değişiklik yaptı. Herhalde va-

¹³ Buharî, *Enbiya* 35; Müslim, *Fedâil* 159.

¹⁴ Buharî, *Enbiya* 150; Müslim, *Fedâil* 168.

¹⁵ Dârimî, *Sünen* 2/406; İbn Hanbel, *Müsned* 6/107.

¹⁶ Müslim, *Fedâil* 38.

¹⁷ Buharî, *Ahkam* 20; Müslim, *Akdiye* 4.

hiyle kendisine bu değişiklik bildirildi diye düşündük. Namaz sonrasında kendisine durumu sorunca: 'Eğer namazla ilgili herhangi bir yeni hüküm olursa onu size bildiririm. Ben sadece bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de yanılırım. Eğer unutursam bana hatırlatın' dedi. Anladık ki değişiklik unutulmasının sonucuymuş."¹⁸

X.

Gömleğin ilk düğmesi çok önemlidir; o yanlış iliklenirse diğer tüm düğmeler yanlış iliklenir. İman, akıl, hayat tarzı "gömleğinin" düğmeleri de böyledir; ilk adım yanlış atıldı mı, ilk düğme yanlış iliklendi mi, gerisi hep yanlış gider. Bu durum, insanları karanlıklardan aydınlıklara çıkarmanın ismi olan İslâm'ın kutlu elçisini doğru anlama ve değerlendirmeye de doğrudan ilgilidir. Konu modellik açısından değerlendirilecek olursa; bir kez elçi yanlış konumlandırılınca, İslâm'ı anlamamanın, hayatı en güzel ve doğru şekilde inşa etmenin imkânı kaybedilir. O halde din gömleğinin ilk düğmesi doğru iliklenmelidir. İlk düğme ise, o kutlu elçiyi öncelikle bir insan olarak görmekten geçmektedir. O bir insan olarak tüm insanlara örnek alınacak model kılınmıştır. O bir insan olduğu için, diğer tüm insanların hallerinden ve dillerinden anlamış ve onun hali ve dili diğer tüm insanlar tarafından anlaşılır olmuştur. Bunu ise olanca açıklığıyla tüm risalet sürecinde görmek mümkün olmaktadır.

O bir insan olduğu için, "Kitap nedir, iman nedir bilmezken" (Şûrâ, 52) elçi olarak seçilip Kur'ân ile eğitildiği ve bu eğitiminin bir parçası olarak da insanları gidecekleri yolları konusunda uarmaya başladığında zorlanmıştı. Risaletin ilk günlerinde kendisine vahyolunan ayetleri insanlara bildirme konusunda sıkıntı çekmiş, "Bunu kavmime nasıl söylerim"¹⁹ diyerek korku ve endişesini dile getirmiştir. Bu nedenle de "Ey korku, endişe örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar" (Müddessir, 1,2) ayetiyle muhatap olmuştur. Risâletin sıkıntılı o ilk günlerinde "Ya Rabbi! Kalbime güven verecek ve benden bu kederi giderecek yolu göster"²⁰ diye dua ederek kalbinin yatışmasını, iradesinin güçlenmesini, adımlarının sağlamlaştırılmasını istemiştir.

O bir insan olduğu için, Bedir'de sayıca üç kat fazla ve iyi donanımlı müşrik ordusu karşısında Müslümanlar adına üzülmüş ve "Ya Rabb! Yardım et. Eğer bu müminler bugün burada yok olursa, yeryü-

¹⁸ Buhârî, *Salat* 31.

¹⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/24.

²⁰ İbn İshak, *Siyer*, İstanbul, 1988, s.336.

zünde sana ibadet edecek kimse kalmayacak"²¹ diye dua ederek endişesini dile getirmiştir.

Ö bir insan olduğu için, Uhud'da amcası Hamza'nın vahşice parçalanmış bedeniyle karşılaşınca "And olsun ki, eğer Allah, Kureyş'e karşı herhangi bir yerde beni muzaffer kılarca, elbette ben de onlardan otuz kişinin ölüsüne aynı şeyleri yapacağım"²² diyerek yemin etmiş, ancak, iman etmek geçmiş günahları sildiği için, amcası Hamza'yı korkunç bir şekilde şehit eden Vahşi'yi Müslüman olduğunda bağışlamış, fakat bir insan olarak "Gözümün önünde olma, seni görünce acım tazeleniyor"²³ demekten kendisini alamamıştır.

Huzuruna çıktığı zaman korkan ve korkusundan titreyen bir bedeviye "Korkma! Ben, güneşte kurutulmuş tuzlu et yiyen Kureyşli bir kadının oğluyum"²⁴ diyerek kendisini tanıtmıştır.

O bir insandı ve pek tabii olarak bir insan olarak yaşadı ve bir insan olarak hayata gözlerini kapadı. Elbette ki onu diğer insanlardan ayıran birçok özelliği vardı, ama bu özellikler de bir insan olmanın gerektirdiği özelliklerdi ve o bu özellikleriyle modelleşti. Hz Ömer anlatıyor: "Bir gün Rasûlullah'ın odasına girdim. Örtüsüne sarılmış halde bir hasırın üzerine uzanmış yatıyordu. Altında hasırdan başka bir şey yoktu. Yanına oturdum. Kalktı. Bir de ne göreyim, vücudu hasırın izleriyle doluydu. Merak içinde odayı incelemeye başladım. Bir köşede bir kap içinde yemek için saklanan bir avuç arpa, bir başka köşede de karaz yaprağı ve bir de duvara asılmış tam tabaklanmamış bir deri vardı. Odada başka bir şey görülüyordu; ne bir yiyecek ne de bir giysi vardı. Duygulandım; dayanamadım gözlerim yaşardı. Üzüntüm çok ağırlaştı kendimi tutamadım; ağlamaya başladım. Yüzüme baktı "Ömer neden ağlıyorsun?" dedi. Düşüncemi saklamadan söyleme ihtiyacı hissettim; 'Ey Allah'ın Rasûlü!' Neden ağlamayayım? Baksana hasır her tarafına iz yapmış. Üzerinde elbise, altında örtü olarak şu gördüğüm kumaştan başkası yok. Odada ise yiyecek olarak sadece şu gördüklerim var. Kayser ve Kisra zenginlikler içinde yaşarlarken Allah'ın rasûlü ve sevgilisi olmana rağmen senin evin ise işte bu!" dedim. 'Üzülme Ömer! Onlar kral ben ise peygamberim; kölenin yediği

²¹ İbn Esîr, *el-Kamil fi't Tarih*, (İslâm Tarihi), İstanbul, 1985, s. 123; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/412,413.

²² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/72.

²³ İbn Kuteybe, *el-Maârif*, İstanbul, t.s., s. 227.

²⁴ İbn Mâce, *Et'ime* 30; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/493.

gibi yerim, kölenin oturduğu gibi otururum; çünkü ben kuldan başka bir şey değilim' dedi."²⁵

XI.

Rasûlullah'ı örnek almak, onun insan olduğunu unutmamaktan geçer. İnsanî boyutunu ön plana çıkarmak ve onu yakından tanımak tüm Müslümanlar için son derece önemlidir. Bu nedenle, burada onun insan oluşuyla ilgili özelliklere; bir lider, bir baba, bir dede, bir arkadaş olarak sahip olduğu özelliklere dikkat çekilecektir. Çünkü "*gömleğin ilk düğmesi*" ancak böylelikle doğru iliklenebilir.

XII.

O bir insandı; liderdi, komutandı, devlet başkanıydı. Ama alışıla-gelmiş "*insanüstü özelliklerle donatılmış*" bir lider komutan ve devlet başkanı değil, kelimenin tam anlamıyla "*insan*" lider, "*insan*" komutan ve "*insan*" devlet başkanıydı. Bu nedenle hakkında âyet vahyolunmamış konuları arkadaşlarıyla istişare ederdi. Hiçbir zaman "*ben peygamberim*", "*ben liderim*", "*ben astığı astık, kestiği kestik bir komutanım*" psikolojisine sahip olmamıştır. Örneğin:

Mescit inşa edilirken, inşa işinde arkadaşlarıyla birlikte çalışmış, "*Sen peygambersin, kerpiç taşımak sana yakışmıyor, ver o kerpicini ben taşıyayım*" diyen bir Müslümana "*Yardım etmek istiyorsan sen de onlardan taşı*"²⁶ diyerek kerpiç yığınının göstermiş bir lider, komutan ve devlet başkanıydı.

Bedir'de ordunun yerleştirilmesi ve alınan esirlere ne yapılacağı konusunu arkadaşlarıyla istişare etmiştir.

Uhud'da ordusunu yönetmiş, savaşa fiilen iştirak etmiş, çarpışmalar sırasında yaralanmış, dişi kırılmıştır.

Medine'yi korumak için hendek kazarken insanların açlık çektiği o günlerde, elinde bulunan yiyecekleri dağıtması nedeniyle herkesten çok açlık çekmiş, açlık duygusunu bastırmak için midesinin üzerine iki taş bağlamıştır.

Hudeybiye'de Müşriklerle yapılan anlaşma konusunda arkadaşlarının tepkisiyle karşılaşmış ve onların bu tepkilerini, elçisi olduğu ilahî hakikate muhalefet olarak değil, bir insan olması nedeniyle dile getirdiği görüşüne muhalefet olarak algılamış ve karşı tepki vermemiştir.

O bir insandı; liderdi, komutandı, devlet başkanıydı. Ama alışıla-gelmişlerden çok farklıydı. Öfkeyle değil, sevgiyle işleri hallederdi.

²⁵ Buharî, *Nikah* 83; Müslim, *Talak* 5; İbn Hanbel, *Müsned* 3/140,391.

²⁶ Asım Köksal, *İslâm Tarihi*, İstanbul, 1978, 1/11,117.

Hayber’de olduğu gibi. Hayber kuşatması sırasında Müslümanların yiyecekleri tükenmişti. Açlık sıkıntısı çekmeye başladılar. Henüz hurmaların olgunlaşmadığı bir mevsimde oldukları için çevrelerindeki bahçelerde bulunan hurmaları da yiyemiyorlardı. Açlık büyük bir sıkıntıya dönüşmüştü. O günlerde yaşanan olaylardan birisini, olayın kahramanı Abdullah b. Muğaffel şöyle anlatıyor: *“Kalelerden birisinin dibinde savaşırken yukarıdan üzerimize içi yağ dolu bir tulum atılar. Hemen aldım. Bir kısım Müslüman hemen etrafımı sardı. O tulumdan bir şeyler almak ve yemek istiyorlardı. Ben ise tulumu sınıksız sarılmış bir halde bir o yana bir bu yana dönerek onlara kaptırmamaya çalışıyordum. Arkamı dönünce Rasûlullah’la karşı karşıya olduğumu fark ettim. Yüzümü yere eğdim, ne diyeceğimi bilemez halde durup kaldım. Kafamı kaldırıp baktığımda Rasûlullah’ın bana bakarak güldüğünü gördüm. O günkü kadar utandığımı hiç hatırlamıyorum. Hemen oradan kaçıp tulumu gerideki Müslümanlara götürdüm. Onlar da tulumdakileri aralarında paylaşıp yediler.”*²⁷

XIII.

O bir insandı; eşti, kocaydı. Hz. Aişe onun evdeki halini *“gülen ve tebessüm eden birisi”*²⁸ olarak tanımlamıştır. Eşlerinden Aişe’ye karşı özel bir sevgisi vardı. Dinlenme anlarında başını Aişe’nin dizine koyarak yatmaktan hoşlanırdı. Eşlerinin kıskançlık krizlerinden rahatsız olurdu. Bu nedenle bir ara eşlerine kırılmış ve onlardan bir ay kadar uzak kalmıştır.²⁹

O bir insandı; eşti, kocaydı. Bir gün eşiyle birlikte koşmuş ve yarışı kaybetmişti. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra yine bir yolculuk sırasında yarışı yenilemiş ve bu sefer kazanınca memnuniyetini dile getirmişti. Söz konusu yarışın koşucularından birisi olan Hz Aişe anlatıyor: *“Yolculuklardan birisinde Rasûlullah ile birlikteydim. O zaman oldukça gençtim. Kilolu değildim. Rasûlullah, yanındaki adamlara ‘Siz önden gidin’ dedi. Adamlar ayrılınca bana ‘Gel seninle yarışalım’ dedi. Yarıştık ve yarışı ben kazandım. Daha sonraki yolculuklardan birisinde yine benimle yarışmak istedi. Yanındaki adamlara ‘Siz önden gidin’ dedi. Adamlar gidince ‘Hadi yarışalım’ dedi. Ben kilo almıştım, yarıştık ve kaybettim. Gülerek ‘Bu öncekinin karşılığı’ dedi.”*³⁰

²⁷ İbn Hişam, *İslâm Tarihi*, İstanbul, 1985, 3/467.

²⁸ İbn Şebbe, *Tarihu’l Medine*, Cidde, 1983, 2/637.

²⁹ Buharî, *Nikah* 83; Müslim, *Talak* 5.

³⁰ İbn Hanbel, *Müsned*, 6/264; Ebû Davud, *Cihad* 61; İbn Mâce, *Nikah* 50.

O bir insandı; eşti, kocaydı. Eşine iftira atıldığı zaman, yapılan suçlamanın yanlışlığını ispatlayamadığı için günlerce acı çekmiş, ne yapacağına karar vermek için arkadaşlarıyla istişare etmiş, eşinin suçsuzluğu ispatlanınca da sevinmişti.

O bir eşti ve eşleri arasında sevgi farklılığı nedeniyle âdil olamamaktan korkardı. Bu nedenle de *"Allah'ım! Gücümün yettiği konularda işte taksimim bu. Gücümün yetmediği konularda beni kınama"* diye dua ederdi.³¹

O bir insandı; eşti, kocaydı. Eşi Hz Hatice'yi çok severdi. Bu sevgisi o vefat ettikten sonra da eksilmedi. Onun hakkını, onu kıskanan eşine karşı korudu. Hz Aişe anlatıyor: *"Hz peygamberin hanımlarından hiçbirini asla Hatice'yi kıskandığım kadar kıskanmadım. Onu görmedim, fakat Rasûlullah ondan çok söz ederdi. Bazen bir koyun keser, sonra onu parçalara ayırır ve Hatice'nin dost ve arkadaşlarına gönderirdi. Kıskandığımdan 'Sanki dünyada ondan başka kadın yok' derdim. 'O şöyleydi o böyleydi. Benim ondan çocuğum vardır' dedi.... Bir gün onu kızarak 'Hıh.. Hatice mi?' dedim. 'Bana onun sevgisi verildi' dedi. Bir defasında da Hatice'nin kız kardeşi Hâle binti Huveylid, Rasûlullah'ın yanına girmek için izin istedi. O, Rasûlullah'a Hatice'yi hatırlattı. Büyük bir memnuniyetle 'Ya Allah! Huveylid kızı Hâle' dedi ve karşılamak için kalktı. Ben kıskandım ve 'Allah sana daha hayırlısını vermişken, çok zaman önce vefat etmiş, Kureyş'in koca-karlarından, çenelerinin içi kırmızı hale gelmiş (dişleri dökülüp sadece dişetleri görünür hale gelmiş) bir koca karıyı ne anıp duruyorsun?' dedim. Dedi ki; 'İnsanlar beni inkâr ederken, bana iman ettiği, insanlar beni yalanlarken beni doğruladığı, insanlar beni mahrum ederken o beni malına ortak ettiği ve Allah bana onun çocuklarını ihsan edip (başka) hanımların çocuklarından mahrum ettiği halde onun yerine daha hayırlısını verdi ha!'. Bunun üzerine 'Ya Rasûlallah! Beni bağışla. Allah'a yemin ederim ki, bu günden itibaren Hatice'yi hoşlanmadığın şekilde andığımı görmeyeceksin' dedim."³²*

XIV.

O bir insandı; babaydı. Bir babaydı, ama herhangi bir baba değil, çok iyi ve çok müşfik bir babaydı. Çocuklarını çok severdi. Sevgisi kesinlikle yüzeysel değildi. Sevgisinde samimi ve içtendi. Onların iyi bir insan, iyi birer Müslüman, muttaki birer şahsiyet olmalarını arzular ve böyle olmaları için de çabalardı. Hemen her konuda olduğu gibi

³¹ İbn Hanbel, *Müsned*, 6/144; Ebû Davud, *Nikah* 39; İbn Mace *Nikah*, 47.

³² Buhaî, *Menakıb* 20; Müslim, *Fedâilu's Sahabe* 12; Tirmizî, *Menakıb*, 62; İbn Hanbel, *Müsned* 6/118.

bu konuda da rehberi Kur'ân'dı. Kur'ân'ın önceki zamanlarda yaşamış salih şahsiyetlerin çocuklarına yaklaşımlarıyla ilgili anlattıkları, tüm Müslümanlar için olduğu kadar, Rasûlullah için de ilahî bir hatırlatma ve ihtar dı. Bu açıdan Hz. Lokman'ın sınımsız bir tarzda 'yavrucuğum' diye hitap edip, sevgi ve şefkat dolu bir tarzda evladına yaptığı tavsiyeler, hem üslûbuyla ve hem de niteliğiyle önemli bir örnektir: *'Lokman, oğluna öğüt vererek: 'Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti... Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabîî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkinini merkeplerin sesidir" (Lokman, 31:13,16-19).*

XV.

O, her baba gibi, çocuklarının mutlu olmasını, mutluluklarına vesile olacak sevgi dolu, hayırlı bir evlilik yapmalarını isterdi. Bu nedenle kızları için uygun damat adayı çıkınca evlenmelerine mani olmadı. Hz. Ali, onun için iyi bir damat adayydı. Zaten ona karşı özel bir sevgisi vardı. O kendi terbiyesinde büyümüştü. Onun kişiliğini, ahlâkını çok yakından biliyordu. Bu nedenle Ali, kızı Fâtıma ile evlenmek istediği zaman, kızı için iyi bir koca olacak Ali'ye itiraz etmedi. Memnun oldu. Çekinip düşüncesini açıkça söyleyememesi nedeniyle, Fâtıma ile evlenme isteğini dile getirmesinde ona yardımcı oldu. Mehir olarak verecek herhangi bir parası veya eşyası olmadığı için sıkıldığını fark ettiğinde de yardımcı olmaktan geri durmadı. Ali anlatıyor: *'Azat ettiğim bir kölem vardı. Bir gün bana 'Fâtıma'yı Rasûlullah'tan isteyenler var. Biliyor musun?' dedi. 'Biliyorum' dedim. Bunun üzerine 'Seni, Rasûlullah'a gidip Fâtıma'yı istemekten engelleyen nedir. Fâtıma'yı başkasıyla evlendirmeden git iste' dedi. Fâtıma ile evlenmeyi istiyordum. Ancak evlenmemi sağlayacak mal ve mülke sahip değildim. Bu nedenle 'Hiçbir şeye sahip değilim. Onunla nasıl evlenirim!' dedim. Kölem, 'Git Rasûlullah ile konuş. O muhakkak bir kolaylık sağlayacaktır' dedi. Rasûlullah'ın yanına gittim. Yanına oturdum ama hiçbir şey diyemedim. Bütün vakar ve heybetiyle karşımda duruyordu. O durumumdan, kendisiyle konuşmayı istediğim konunun ne olduğunu anladı 'Ali! Neden gel-*

din? Bir isteğın mi var? Sanırım benden Fâtıma'yı istemeye geldin' dedi. Çok utandım ve sıkıldım. Zorlukla 'evet' diyebildim'. Rasûlullah, kızı ile konuyu konuşacağını söyledi. Kızıyla konuştu ve onun da Ali ile evlenmeye istekli olduğunu anlayınca, sevindirici haberi Ali'ye ilet-ti. Ancak başından beri en önemli çekincelerinden birisi olduğu üze-re, Ali'nin evlilik için yeterli parası yoktu. Bu nedenle sıkıntılıydı. Onun bu durumunu bilen Rasûlullah 'Mehir olarak ne vereceksin?' dedi. Amacı hesap sormak değil, konuyu açmaktı. Ali sıkıntı içerisinde, hiçbir şeye sahip olmadığını, mehir olarak verecek bir şeyi olmadığını söylediğinde, 'Sana verdiğim zırhın nerede' diye sordu. Ali, zırhın ev-de olduğunu, ayrıca bir de ata sahip olduğunu söyleyince 'Atın sana lazım, onu satma. Fakat zırhı sat'³³ dedi. Böylelikle gerçekleşecek evli-liğin maddî yönünü de çözüme kavuşturdu. Ali ile Fâtıma evlendiler. Onların bu evlilikleri her dönemin insanları için örnek bir ailenin ku-rulmasına; tüm evlilerin ve evleneceklerin örnek alacağı bir ideal evli-lik hayatının doğmasına vesile oldu.

XVI.

Müşfik bir babaydı. Kızlarına olan ilgisini, evlenmelerinden sonra da hiç kesmedi. Genç evlilerin beraberliklerini iyi bir şekilde yürütme-leri için iyi ve müşfik bir baba ne yaparsa, O da onu yaptı. Bu konuda Fâtıma ile Ali'nin birbirlerine kırgınlıklarını gidermek için gösterdiği çabanın özel bir yeri ve ayrıcalıklı bir değeri vardır. Fâtıma ve Ali bir-birlerini çok seviyorlardı. Ancak hemen her evlilikte olduğu gibi onla-rın da aralarında bazen birbirlerine kırılmalarına neden olacak ufak-tefek tartışmalar çıkıyordu. Rasûlullah, kendisine yansıması duru-munda, kızı ile damadının kırgınlıklarını gidermek için ikisiyle de gö-rüşür ve problemi çözerdi. Bir defasında, Fâtıma ile Ali'nin yanına ü-züntülü gidip, sevinçli dönünce, bunun sebebini soranlara 'Çok sev-diğim iki kişiyi birbirleriyle barıştırdım da'³⁴ cevabını verdi. Yine bir gün Ali, Fâtıma'ya sert davranmış, o da kocasını şikâyet etmek için babasına gelmişti. Rasûlullah, kızını dikkatle dinledi. Ortada önemli bir problem yoktu. Böyle olduğu için Ali de hatasını fark etmiş ve yaptığına pişman olmuş bir hâlde gelip bir kenarda sessizce durmuş-tu. Rasûlullah bu durumda kızının gerçeği görüp, kapris yapmasını önlemeyi tercih etti. Kızına, kocasına karşı iyi bir eş olmasını tavsiye etti. Kızı, O'nun bu tavsiyeleri üzerine şaşırınca 'Kızım! Hangi koca,

³³ İbn Sâ'd, *et-Tabakatü'l-Kübra*, Beyrut, 1985; VIII/20; Heysemî, *Mecma'ü'z-Zevâid*, , Beyrut, 1407, IX/209; İbnü'l Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, , Beyrut, t.y. , V/520.

³⁴ Afzalurrahman, *Siret Ansiklopedisi*, (çev. Kenan Dönmez), İstanbul, 1996, II/236.

*karısının arkasından böyle uysalca gelir. Bunu düşünmelisin*³⁵ dedi. Ali, kayınpederi ve peygamberi kutlu insanın bu sözlerinden etkilendi ve eşine o günden sonra daha iyi davrandı. Hiçbir şekilde ne eşini ve ne de kayınpederini üzdü.

XVII.

Sevgili kızı Fâtıma'ya karşı ömrünün sonlarına doğru daha da müşfik bir baba oldu. Öyle ki, o yanına gelince, eğer oturuyorsa ayağa kalkar, kızının elinden tutar, yanağından veya alnından öperdi. Medine'den ayrılacağında kızına muhakkak uğrar, gönlünü alır, torunlarını severdi. Dışarıdan Medine'ye döndüğünde önce mescide gidip namaz kılar, sonra kızına uğrayıp halini sorar, hatırını alır ve ondan sonra kendi evine giderdi. Fâtıma'nın evine gidişlerinin birisinde kızını deve kılından yapılmış kalın bir elbise ile gördü. O giyilebilecek en kaba, en rahatsız edici ve en ucuz elbiseydi. Bu duruma üzüldü ve gözleri yaşardı. Ama bir devlet başkanı, bir toplum lideri olarak kızına servetler bağışlamayı düşünmedi. Bunun yerine *'Fâtıma! Kızım! Bugün zorluklara ve yoksulluğa sabırla göğüs ger ki, yarın kıyamet gününde Cennetin nimetlerine kavuşabileceğin'*³⁶ dedi. Bir defasında da kızının üzerinde ziynet eşyaları görünce bundan hoşlanmadığını hissettirdi ve babasının bu konulardaki tercihini çok iyi bilen Fâtıma, sahip olduğu ziynet eşyalarını vakit geçirmeden yoksullara verdi.

XVIII.

Rasûlullah bir insandı, dedeydi; torunlarını çok severdi. Bu sevgisini de her zaman, herkesin yanında açığa vururdu. Üstelik bu durum, Arap toplumunun o zamanki geleneği için yadırganır bir şey olmasına rağmen. Böyle olduğu içindir ki, Rasûlullah'ın torununu sevip, öptüğünü gören bir bedevi *'Siz çocuklarınızı böyle sevip, öper misiniz? Halbuki biz çocuklarımızı hiç sevip, öpmeyiz'* diyerek şaşkınlığını belirtmişti. O bedevi böyle diyerek, Rasûlullah'ı utandıracağını ve yaptığı şeyden vazgeçireceğini sanıyordu. Ama Rasûlullah'ın cevabı düşündüğü gibi olmadı. O (s.a.), şunu dedi: *'Allah senin kalbinden merhamet ve sevgiyi çekip aldıysa, ben sana ne yapabilirim!'*³⁷ Yine aynı şekilde olmak üzere, torunu Hasan'ı öptüğünü gören bir kişinin *'Benim on çocuğum var. Ama şimdiye kadar bir tanesini bile öpmedim'* diyerek şaşkınlığını ifade etmesi üzerine, *'Merhamet etmeyene merhamet edilmez'* karşılığını verdi.³⁸

³⁵ Afzalurrahman, *Siret Ansiklopedisi*, II/236.

³⁶ Afzalurrahman, *Siret Ansiklopedisi*, II/236.

³⁷ Buharî, *Edeb* 18; Müslim, *Fedâil* 64.

³⁸ Buharî, *Edeb* 18, Müslim, *Fedâil* 65; Tirmizî, *Birr* 12; Ebû Davud, *Edeb* 156.

XIX.

Müşrik Araplar arasında kız çocuklarının herhangi bir değeri yoktu. Hatta daha da önemlisi, kız çocuğuna sahip olmak, babalar, dedeler, ağabeyler için utanılacak bir şeydi. Kız çocuğu olduğu bildirilen kimse üzüldü, utanırdı. Çünkü kızı nedeniyle namusunun tehlikeye gireceğini düşünürdü. Bu nedenledir ki, bazıları, ileride namusuna zarar getirmesin diye kızını küçük bir çocukken öldürmeyi tercih ederdi. İslâm ise bunu risâletin daha ilk günlerinde yadırgayıp, yasakladı. Kız çocuğunu öldürme işinin çok ağır bir suç olduğunu ve bunun hesabının sorulacağını bildirdi. Kız çocuğu nedeniyle sahip olunan utancı ve üzüntüyü yok etmeye çalıştı. Elbette ki, Allah ve Rasûlüne mutlak teslimiyet içerisinde olan Müslümanlar, Kur'ân'ın veya Rasûlullah'ın konuya ilişkin her türlü hatırlatma, uyarı ve tavsiyelerini anında dikkate aldılar. Ancak buna rağmen, özellikle Medine yıllarında, henüz İslâm'a yeni girmiş ve İslâm'ı çok iyi bilmeyenler birçok yanlışlık yapıyorlardı. Zira, kalplerinde ve yaşantılarında hâlâ yanlış geleneklerinin izlerini taşıyorlardı. Rasûlullah ise uyarılarıyla yanlış gösteriyor ve çocuklara karşı yanlış tutumları değiştirmeye çalışıyordu. Bu konuda Ebû Hüreyre'den nakledilen şu rivayet önemlidir: *'Peygamber'in yanına bir adam gelmişti. Yanında da bir çocuk vardı. Adam çocuğu öpmeye başlayınca Peygamber, 'Ona acıyor musun?' dedi. Adam 'Evet' deyince Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Çocuğa olan şefkatle sen de Allah'ın merhametine lâyıksın. Çünkü Allah, merhametlilerin en merhametlisidir'*. Enes'in aynı konudaki rivayetinde şu ek bilgi vardır: *'Adam çocuğunu öpüp dizine oturttu. Derken bir de kızı geldi. Onu da önüne oturtunca Rasûlullah 'Aralarında eşit muamele yapacak mısınız?' diye ikazda bulundu.'*³⁹ Bir başka seferinde ise *'Çocuklarınızın arasında adaletli olun. Çocuklarınızın arasında adaletli olun'*⁴⁰ buyurdu. Uyarısını üç kez tekrar etmesi, konunun önemine dikkat çekme isteğinden kaynaklanıyordu. Kız çocuklarının itilip-kakıldığı bir toplumda, tüm geleneksel anlayış ve uygulamalara rağmen şunu söylüyordu: *'Kim üç kızı olur da bunlara sabrederse ve varlığından onlara giydirirse, ona ateşten koruyucu bir perde olurlar'*⁴¹ Ayrıca, bizzat davranışlarıyla da, yanlış anlayış ve uygulamalara yönelik uyarılarını bir başka tarzda da olsa devam ettiriyordu. Kızı Zeyneb'ten olma Ümâme isimli torunuyla olan ilişkileri

³⁹ Buharî, *Edeb*, 12-13.

⁴⁰ Buharî, *Hibe*, 12-13; Müslim, *Hibât*, 13; Ebû Dâvud, *Büyü* 83; Ahmed, *Müsned*, IV, 275, 278.

⁴¹ İbn Mâce, *Edeb*, 3.

bunun önemli örneklerinden birisini teşkil etmiştir. O sadece bir dede olarak değil, aynı zamanda bir peygamber, bir komutan, bir devlet başkanı olarak bu kız torununu sıklıkla omzunda taşır, beraberinde mescide getirir ve namaz sırasında omzuna, sırtına çikmasına engel olmazdı. Üstelik, bir defasında Ümâme'yi kucağına alarak namazını kılmış, secdeye giderken yanına bırakmış, secdeden kalkarken de tekrar kucağına almıştı.⁴² Halbuki o toplum Câhiliye döneminde çok değer verdikleri erkek çocuklarıyla bile bu şekilde bir ilişki içinde değillerdi.

Rasûlullah'ın, torunu Ümâme ile ilgili hatıralardan bir diğeri de, bir dede olarak kalbindeki torun sevgisini göstermesi açısından önemlidir. Bir gün elinde akik taşından bir kolye olduğu hâlde eşlerinin yanına gitti ve onu en çok sevdiği bir kimseye vereceğini söyledi. Eşlerinin her biri kolyeyi kime vereceğinin, hangi eşini daha çok sevdiğinin merakı ile birbirlerine bakmaya başladılar. Her biri, kolyenin kendisine verilmesini istiyordu. Ancak, Rasûlullah elindeki kolyeyi torunu Ümâme'nin boynuna taktı. Çünkü onu çok seviyordu.⁴³

XX.

O (s.a.) bir insandı; babaydı. Kendisini yakından tanıyanların tanıklığıyla çocuklara karşı en merhametli olandı.⁴⁴

O bir insandı; babaydı. Oğlu İbrahim'in bakımını, demircilik işleyle uğraşan bir aile üstlenmişti. Rasûlullah bir baba olarak sık sık duman dolu avludan ve odadan geçerek İbrahim'in bulunduğu odaya gider ve çocuğunu kucağına alarak severdi.⁴⁵

O bir insandı; babaydı. Oğlu İbrahim öldüğü zaman ağlamış, orada bulunanlar hayret ederek "*Ey Allah'ın Rasûlü sen de mi ağlıyorsun?*" dedikleri zaman "*Göz yaşarır, kalp üzülür. Rabbimizi hoşnut etmeyecek şey söylemeyiniz. Biz sana gerçekten üzülüyoruz ey İbrahim!*"⁴⁶ demişti. Bir kızının ölümcül hastalığı sırasında da ağlamıştı.⁴⁷

O bir insandı; dedeydi. Bir gün minberde Müslümanlara hitap ederken torunları Hasan ve Hüseyin'in düşe-kalka mescide girdiklerini gördü. Konuşmasını kesip minberden indi ve gidip torunlarını ku-

⁴² Müslim, *Mesacid* 42, 43, 44.

⁴³ Ahmed, *Müsned* VI/101.

⁴⁴ Müslim, *Fedâil* 15.

⁴⁵ Müslim, *Fedâil* 15; İbn Sa'd, et-*Tabakatü'l-Kübra*, Beyrut, 1968, 1/136,137; İbn Hanbel, *Müsned* 4/194.

⁴⁶ Buharî, 23/44; Müslim 2315; Ebû Davud 3126; İbn Hanbel, *Müsned* 3/194.

⁴⁷ İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdu'l-Meâd*, İstanbul, 1988, 1/167.

cağına aldı, onları bir süre sevdi ve minberde yanına oturttu. Olup-biteni izleyen cemaate "*Onları görünce dayanamadım*" dedi ve konuşmasına kaldığı yerden devam etti.⁴⁸

O bir insandı; müşfik bir dedeydi. Bir namaz sırasında secdeyi fazlasıyla uzattı. Cemaati oluşturan müminler vahiy geldiğini sandılar ve secde halinde beklemeye başladılar. Uzun bir secdenin arkasından kalkıp namazı bitirdikten sonra merakla sordular: "*Ey Allah'ın Rasûlü! Vahiy mi geldi?*". "*Hayır*" dedi: "*Secde sırasında torunum omzuma bindi de onun için secdeyi uzattım.*"⁴⁹ Aynı olayı bir başka sahabî ise şöyle anlatmıştır: "*Allah'ın Rasûlü gündüz namazlarından birisinde torunlarından birisi kucağında mescide geldi. Öne geçip çocuğu yere indirdi. Sonra namaza durdu. Biz de kendisine uyduk. Namaz sırasında secdelerden birisini o kadar uzattı ki, başımı kaldırıp baktım; ne göreyim çocuk secde eden Allah Rasûlünün sırtında değil mi! Secdeme döndüm...*"⁵⁰

O bir insandı; bir dedeydi. Bir defasında torunlarından birisi sırtına binince "*bineğini buldun*" diyerek sevgisini dile getirdi.⁵¹ Sad b. Ebî Vakkas anlatıyor: "*Bir gün Rasûlullah'ın odasına girdim. İki torunu üzerinde oturur bir vaziyette yerde yatıyordu. 'Onları çok mu seviyorsun?' diye sordum. 'Evet. Onlar benim iki güzelim' cevabını verdi.*"⁵²

O bir insandı; dedeydi. Sık sık torunlarını sevmeye gider, torunlarını göremeyince "*ufaklık orada mı?*"⁵³ diye sorardı. Bir gün torunlarından Ümâme'yi yüzü kir-pas içinde sokakta oynarken görmüş ve gidip yüzünü temizlemiştir.⁵⁴ Yine bir gün torunu Hüseyin'i sokakta oynarken görmüş ve hemen yere çömelerek kollarını açmıştı. Ancak Hüseyin'in oyun olsun diye kaçması üzerine Rasûlullah koşup torununu tutmuş, bir eliyle çenesinin altından bir eliyle de ensesinden tutarak okşamış, sevmiş ve öpmüştür.⁵⁵ Torunlarına "*kucak kucak*" yaptığı zaman kendisine gelmelerinden ve sarılmalarından büyük keyif alırdı.⁵⁶

⁴⁸ Tirmizî, *Menakıb* 31; Ebû Davud, *Kitabu's Sala* 1/290; Nesâî, *Kitabu'l Cumu'a* 3/108.

⁴⁹ İbn Hanbel, *Müsned* 3/493; Nesâî, *Tatbik* 82.

⁵⁰ İbn Hanbel, *Müsned* 3/493; Nesâî, *İftitah* 2/229; Hâkim, *Müstedrek* 3/166.

⁵¹ Heysemî, *Mecma'u'z Zevaid*, 9/182.

⁵² Bezzar, *Keşfu'l Estar*, 3/225; benzer bir rivayet için bk: Asım Köksal, *Hz. Hüseyin ve Kerbela Faciası*, İstanbul, t.s. s.29.

⁵³ Buharî, *Libas* 60; Müslim, *Fedâil* 57.

⁵⁴ İbn Sa'd, *Tabakat*, 8/233.

⁵⁵ İbn Mace, *Mukaddime* 11.

⁵⁶ Buharî, *Büyu* 49; Müslim, *Fedâil* 8.

XXI.

Rasûlullah sadece kendi çocuklarına değil, diğer çocuklara karşı da sevgi ve şefkat doluydu. Küçük bir çocukken Rasûlullah'ın yanında kalmaya başlayan ve on yıl Rasûlullah'la birlikte olan Enes b. Malik'in, Rasûlullah'ın çocuklara karşı sevgi ve şefkatiyle ilgili tanıklığı şöyledir: *'Çoluk çocuğa karşı Rasûlullah'tan daha şefkatli birini görmedim'* ³⁹, *'Kendisine on yıl hizmet ettim, bana bir kez olsun 'öf' bile demedi.'* ⁴⁰ Rasûlullah, çocuklarla oynamaktan, oyunlarında onlara eşlik etmekten hoşlanırdı. Bu özelliğiyle ilgili olarak, Rasûlullah'ın zamanında çocuk yaşta olan Abdullah b. Hâris'in bir hatırası şöyledir: *'Rasûlullah bir defasında beni, Ubeydullah'ı ve Abbas oğullarından bir çocuğu sıraya soktu ve 'Kim diğerlerini geçer ve bana herkesten önce ulaşırsa ona bir ödül vereceğim' dedi. Sonra karşımıza geçip kendisine doğru koşmamızı bekledi. Koşmaya başladık. Her birimiz, diğerlerini geçebilmek için olanca gücüyle koşuyordu. Rasûlullah'ın yanına vardığımız zaman hızımızı kesemedik, göğsüne ve sırtına çarptık. O ise bizi karşıladı ve her birimize sarılıp, bağırına bastı.'* ⁴¹ Çocuklara karşı özel ve derin bir sevgiye sahip olduğu için, bir gün sabah namazını kıldırırken birinci rekâta uzunca bir süre okumasına rağmen, ağlayan bir çocuğun sesini duyunca ikinci rekati çok kısa tutarak namazı bitirdi. Çocuğun ağlamasına dayanamadı. Bir defasında da Ümmü Kays, ağlayan çocuğuyla yanına geldiğinde, çocuğu alıp kucağına oturttu ve hem onu sevdi, hem de ağlamasını kesmeye çalıştı. Çocuk, Rasûlullah'ın üzerine çişini yaptı. Rasûlullah bu duruma ne kızdı ve ne de tiksindi. Bir miktar su istedi ve elbisesinin çişli yerini elleriyle yıkadı. ⁴²

XXII.

O bir insandı; arkadaştı. Dostluğu, arkadaşlığı çok güzeldi, eşsizdi. Bu özelliği her fırsatta açığa çıkardı. Câbir b. Abdullah anlatıyor:

"Zatü'r-Rikâ hareketinde ben de bulunmuştum. Yoksul olduğum için, harekate zayıf ve yaşlı bir deveyle katılmak zorunda kalmıştım. Tüm yolculuğu bu deveyle yapmıştım. Dönüşte devemin bütün gücü gitti; zorlukla yürümeye başladı. Ordudan geri kaldım. En arkada tek başıma gidiyor ve orduya yetişmek için çabalayıp duruyordum. Ancak bu mümkün olmuyordu. Yorgun ve üzgündüm. Benim için son derece zor ve yorucu bir yolculuktu. Bir ara, ordudan birisinin yavaşlayıp geride kaldığını fark ettim. O da benim gibi devesi yorulmuş birisi olmalıydı. Bir süre sonra ona yetiştim. Yaklaşınca onun Rasûlullah olduğunu gördüm. Bana 'Neden geride kaldın?' diye sordu. 'Devem çok halsiz, zor yürüyor, bu nedenle geride kaldım' dedim.

Rasûlullah'la birlikte ordunun arkasında yan yana gitmeye başladık. Rasûlullah bir ara 'Deveni bana satar mısın?' dedi. 'Satmam, ama istersen bağışlarım' dedim. 'Hayır olmaz. Onu bana sat. Bedelini verip almak istiyorum. Yoksa almam' dedi. Bende 'O halde bedelini sen belirle' dedim. Biraz düşündü sonra 'Bir dirheme alırım' dedi. Bu son derece düşük bir bedeldi. 'Hayır olmaz' diye itiraz ettim; 'Beni aldatıyorsun ya Rasûlullah! Devemin ya gerçek bedelini ver, ya da hediye olarak kabul et' dedim. Bu sefer 'İki dirheme ver' dedi. Ben yine 'Olmaz' dedim. Böylelikle pazarlığa başladık. Rasûlullah devenin bedelini kırk dirheme kadar yükseltti. Kırk dirhemden önceki hiçbir bedeli kabul etmedim. Kırk dirhem çok iyi bir bedeldi, hemen kabul ettim ve 'Artık deve senindir' dedim. Rasûlullah'ta 'Aldım, kabul ettim' dedi. Son derece sevinmiştim. Bu alış-veriştten iyi kâr elde etmiştim. Deveyi Medine'ye gidince teslim edecek ve paramı alacaktım."

Câbir yeni evlenmiş birisidir. Arap geleneğinde bir kişinin mensubu olduğu kervan veya ordudan önce şehre girmesi; evine gitmesi bir onur vesilesidir. Câbir'de eşine karşı bir jest, bir övünç nedeni olması için Medine'ye herkesten önce girmek ister. Bu isteğini Rasûlullah'a bildirir:

"Bir süre gittikten sonra 'Ya Rasûlallah! Ben yeni evlendim. İznin olursa Medine'ye herkesten önce ben gireyim' dedim. 'Câbir! Demek evlisin?' dedi. 'Evet, ya Rasûlallah!' dedim. 'Dul birisiyle mi evlendin, yoksa bir kızla mı?' dedi. 'Bir dulla evlendim' dedim. 'Neden bir kızla değil de dulla?' dedi. Ben de 'Ya Rasûlallah! Babam Uhud'da şehit oldu. Bana, bakılacak yedi kız çocuğu bıraktı. Ben de bu kardeşlerimle ilgilenip bakımlarını yapabilecek bir kadınla evlendim. Zaten ancak bir dul, kardeşlerim nedeniyle benimle evlenirdi' dedim. "İnşaallah isabet etmişsindir. Allah eşini hakkında hayırlı kılsın. Sırar'a (Medine'ye yakın bir konaklama yeri) vardığımızda ilk işimiz bir deve kesmek olacak. Orada bir süre kalır, dinleniriz. Sen bu arada eşine gidebilirsin. Artık, eşin geldiğini duyunca oturman için minderler hazırlar değil mi?' dedi. 'Ya Rasûlullah! Vallahi minderlerimiz yok. Çok fakiriz' dedim. 'Onlar da olacak; merak etme, sabırlı ol. Sen eşinin yanına vardığın zaman iyi ve akıllı ol. Ona iyi davran ve Allah'tan da hayırlı evlat iste' dedi.

Sırar'a geldiğimiz zaman, Rasûlullah orduyu durdurdu ve bir deve kesilmesini emretti. Deve kesildi ve o gün orada kalındı. Ben bu arada evime gittim. Ordu Medine'ye girdikten sonra Rasûlullah bizi ziyaret ederek evimizi şereflendirdi; bizi onurlandırdı. Rasûlullah git-

tikten sonra, eşime, Rasûlullah'la aramızda geçen konuşmaları anlattım. Eşim 'İşittiklerini dikkate al, Onlara göre hareket et' dedi.

Sabah olunca, deveyi yularından tutup mescidin önüne götürdüm. Onu yeni sahibine vermek ve paramı almak istiyordum. Bir kenara çekilip beklemeye başladım. Bir süre sonra Rasûlullah dışarı çıktı. Deveyi gördü 'Bunu kim getirdi?' dedi. Orada bulunanlar 'Câbir getirdi' dediler. 'Câbir nerede? Onu bana çağırın' dedi. Yanındakiler bana seslendiler, kalkıp gittim. Onun deveyi beğenmediğini, iade edeceğini düşündüm ve bu beni korkuttu. İşin doğrusu deveyi hiç beğenmiyordum; zayıf ve çelimsiz bir hayvandı. Rasûlullah'a yaklaştım. Bana 'Deveni al götür' dedi. Korktuğum başıma gelmişti. İtiraz ettim; 'Ya Rasûlallah! O benim devem değil, senin devendir. Onu sana sattım. Bedelini öde ve deveni al' dedim. 'Deveni al götür. Bu deve benim değil senindir. Bedeli vereceğim' dedi. Sonra Bilal'i çağırdı ve 'Câbir'e kırk dirhem ver' dedi. Bilal'de kendisine denildiği gibi yaptı ve hatta biraz da fazlasıyla parayı verdi. Çok sevinmiştim. Hem deve bende kalmış, hem de bedelini fazlasıyla almıştım. Devenin yularından tutup sevinç içerisinde evime dönerken rastladığım bir Yahudiye yaptığım alış-verişi anlattım. Adam çok şaşırды; 'Demek senden deveyi satın alıp bedelini verdi, sonra da deveyi iade etti ve bedelini istemedi ha?!' dedi. Buna bir türlü akıl erdiremedi. Pek şaşırmıştı.⁵⁷

XXIII.

Câbir b. Abdullah'ın anlattıkları, Rasûlullah'ı bize tanıtmaya açısından son derece önemlidir. Bu yol sohbetinde Rasûlullah'ı, genelde düşünüldüğü ve kabul edildiği üzere, toplumu yöneten bir kral veya orduları yöneten bir komutanın özellikleriyle değil, sadece ve sadece bir insan, bir dost, bir arkadaş olarak buluruz. O, karşımıza disiplin adına emir veren, düzen adına kurallar koyan ve kuralları katı bir yöntemle uygulayan, toplumsal veya askerî statü farklarını gözetmeyen birisi olarak çıkar. O'nda 'Ben bir devlet başkanım, liderim, komutanım' havası yoktur. Rasûlullah'ın Müslümanlardan birisiyle olan bu sohbetindeki samimi ifadeler, ifadelerde açığa çıkan ince ruh hali ve zarif nükteler O'nun kişilik özelliklerini olanca netliğiyle açığa çıkarır. Zorlukla yolculuk eden bir Müslümana eşlik etmesi, onunla hoş bir sohbet yürütmesi, fakat sohbetini anlamsız şekilde sürdürmeyip ufak girişimlerle yol arkadaşının ekonomik durumunu, aile durumunu anlamaya çalışması ve bütün bunları hiç kırmadan tatlı, hoş bir sohbet ortamında gerçekleştirmesi, bir insan olarak Rasûlullah'ı çok güzel bir

⁵⁷ İbn Hanbel, *Müsned*, 3/376; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/61; İbn Hişam, *İslâm Tarihi*, 4/289-291; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 4/150,151.

şekilde gözler önüne serer. İhtiyaç içinde bulunan Müslümana yardımcı olurken, onu rencide etmeden yardımını gerçekleştirmesi, aslında satın almayı hiç düşünmediği deveye son derece düşük bir bedel teklif edip, itiraz üzerine yol arkadaşının razı olacağı orana kadar çıkararak yardımını ticarî bir ilişki görünümü altında gerçekleştirmesi, yol arkadaşına ekonomik sıkıntısının geçici olduğunu söylemesi, Medine'ye herkesten önce girme isteğini doğrudan kabul etmiyor gibi görünmesine karşılık, dinlenme bahanesiyle orduyu bir müddet durdurup onun bu isteğini yerine getirmesi, yol arkadaşını ziyaret ederek onu ve ailesini sevindirip şerefleştirmesi, bedelini ödediği deveyi sanki beğenmemiş gibi iade etmesi ama bedelini de ödemesi... bütün bunların hepsi bir dostun, samimi bir arkadaşın yapacağı şeylerdir. Ve Rasûlullah tüm bunları en güzel ve en hoş biçimiyle yapar. O tüm bu özellikleriyle de, tüm insanlar için en mükemmel '*örnek şahsiyet*' oluşunu, sıradan bir ilişki içerisinde dahi açığa çıkarır.

Salât ve selam onun üzerine olsun. Ne mutlu onun takipçisi olduğunu söyleyen ve bunu gerçek kılanlara.